

محل اداره
مجلس شورای ملی
شماره تلفن: ۳۸۸۹۶ و ۳۸۸۹۷ و ۳۸۸۹۸ و ۳۸۸۹۹
روزنامه یومیه

بهای نشر
فصل اول: (مذاکرات مجلسین) سالانه ۲۰۰ ریال
فصل دوم: (آگهی‌ها) ۶۰۰
شماره کامل ۸۰۰

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل: کلیه قوانین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبار مجلس - انتصابات - آگهی های رسمی و قانونی

شماره ۱۸۸۵

شنبه ۱۶ مرداد ماه ۱۳۳۰

سال هفتم

شماره مسلسل ۱۷۶

دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۷۶

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز پنجشنبه

۱۰ مرداد ماه ۱۳۳۰

فهرست مطالب:

- ۱ - تصویب صورت مجلس جلسات ۶ و ۸ مرداد ۱۳۳۰
- ۲ - بیانات قبل از دستور آقایان: دکتر بقائی - کشاورز صدر حائری زاده
- ۳ - قرائت و تقدیم گزارش هیئت مختلط نظارت اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بوسیله آقای دکتر معظی
- ۴ - ختم جلسه بعنوان تنفس

مجلس ساعت ده و بیست دقیقه صبح بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید

(۱- تصویب صورت مجلس جلسات ۸ و ۹ مرداد)

رئیس - صورت غائبین جلسه

پیش قرائت میشود

(شرح زیر خوانده شد)

غائبین با اجازه آقایان: شکرانی

اوردک، عباسی، موفقی، شوشتی، آصف

اردلان، فرامرزی، آشتیانی زاده، امیری

قراگوزلو، شهاب خسروانی، غلامرضا

نولادوند، فتحعلی افشار، امیرقاسم نولادوند

سلطان العلماء، محسن طاهری، اللهیار

صالح، مکی، طباطبائی، صدر میرحسینی

دکتر شایگان، معین زاده

غائبین بی اجازه آقایان: خاکباز،

محمود محمودی، دکتر مصباح زاده، خسرو

اطرافاتم يك اشتباهات مطبوعه است گویا. چون تند نویسی وقت خودش را دارد اینها اشتباهات مطبوعه است که با اجازه مقام ریاست اصلاح می کنم و تقدیم میکنم در جلسه گذشته راجع باحساسات امالی دزفول عرض کردم که مردم دزفول کمال اعتماد و کمال امیدواری را بدولت دارند تکرافی رسیده است که اظهار نگرانی کرده اند از بعضی عناصر سیاسی توده ای که حالا يك عنوان تازه ای مشتت شده اند و اسباب زحمت شده اند و يك شرحی هم امالی دزفول نوشته اند و نسبت بدولت فعلی اظهار اعتماد و اطمینان کرده اند که هر دو فقره را بنده تقدیم مقام ریاست میکنم

رئیس - آقای کهجد

کهجد - در عرضی که بنده کرده بودم مختصر اغلاطی هست که تصحیح میکنم و بشند نویسی تقدیم میکنم برای اصلاح. در جلسه گذشته جناب آقای رئیس بنده فرمودند که اینکار مربوط بهیئت نظارت نیست در صورتیکه همان مجلسی که بدولت اختیار می دهد حق دارد بهیئت نظارت هم اجازه بدهد و حق دارد هر قسم قانونی وضع کند

رئیس - آنروز من بشما چیزی نگفتم نهواستم به نطقتان ایراد بکنم و گفتم این تشغیب با من است و حقش این بود که آنروز بشما عرضی هم بکنم ولی بعنوان اینکه امیر قافله را هم گاهی تفافلی شرط است چیزی نگفتم مقتضی بود من شما را توییح بکنم آقای عرب شبیانی

عرب شبیانی - موقعی که آن پیشنهاد بنده راجع باختصاص یافتن ده میلیون تومان برای سرمایه بانک کشاورزی مطرح بود آخرین قسمت پیشنهاد بنده

که با موافقت آقای وزیر دارائی تهیه شده بود راجع بتجدید نظر در اساستامه بانک مورد بحث واقع شد و آقای وزیر دارائی هم موافقت فرمودند ولی در صورتجلسه این موافقت ذکر نشده در صورتیکه آقای وزیر دارائی برای تجدید نظر در اساستامه موافقت فرمودند

رئیس - بسیار خوب در صورت مجلس اصلاح می شود آقای نورالدین اماسی.

نورالدین اماسی - آقای وزیر فرهنگ استدعا میکنم توجه بفرمائید آقای وزیر بهندازی در جلسه گذشته راجع بشیوع مرض طاعون و وبا در مکه معظمه يك بیانات خیلی مختصری اینجا کردند در صورتیکه این موضوع موضوع شوخی برداری نیست این باحیاط يك ملت هجده نوزده میلیون بازی می کند دولت باید با تمام قوا در این کار ایستادگی بکند ما مارگزیده هشتاد و دو سال ۲۲ دولت با شرف شهن بهج موافقت نکرد اجازه نداد يك همه اشخاص بی اطلاع قاجاق رفتند و برگشتند و تعداد زیادی هم تلفات داده شد حالا هم اگر در این راه خدای نکرده یکنفر قاجاق برود و بر گردد و میکرب این مرض را بایران بیاورد چه خواهد شد این است که دولت باید با تمام قوا پروتا کند بکنند شب و روز عوض اینکه این ساز و دنگ را در داد بوز بندگان آنها را تبلیغ بکنند و مردم حالی بکنند از آقایان علماء حکم بگیرد اعلان بکنند در جراید مردم اطلاع بدهد قرنطینه ها را محکم بکنند با همین چند کلمه پشت تریبون گفتن با حیات بیست میلیون مردم بازی کردن است باید اقدامات اساسی شود

اسلامی - اگر از آنطرف کسی بیاید چه؟
نورالدین امامی - فرظینه نیست آقا باید بوسیله فرظینهها جلو گیری کنند.

رئیس - دیگر نظری نسبت بصورت مجلس نیست؟ (گفته شد خیر) صورت مجلس دوجلسه پیش تصویب شد آقای دکتر بقائی.

(۲- بیانات قبل از دستور آقایان دکتر بقائی - کشاورز صدر حائری زاده)

دکتر بقائی - آقایان محترم استحضار دارند که پس از جریانات اخیر و راهبانی که از طرف مجلسین شورای ملی و سنا در اثر توجه افکار عمومی راجع بوضع نفت داده شد یک احساسات بی شائبه و بی سابقه ای در تمام کشور برانگیخته شده بود که بنده خودم شاهد یک قسمت از آن احساسات در منطقه خوزستان بودم و در چندین شهر که آنجا رفتم دیدم که مردم با چه شور و شغفی راجع باین موضوع از دولت پشتیبانی میکنند و نسبت بمجلسین هم خوشبین هستند اخیراً یک جریانات تقریباً ناگوار و پیش آمد کرده بود از اطراف و اکناف اظهار احساسات نسبت بدولت جناب آقای دکتر مصدق و نسبت با اکثریت مجلس شورای ملی ابراز شده که یک قسمت از آنها را سابقاً بنده نیز از آقایان نمایندگان بمجلس تقدیم کردند و بنده هم امروز چند تایی از آنها را حضور آقایان عرض میکنم و اصل سند را بمجلس میدهم که چه اینها تقریباً متعده الضمون هستند ولی با اجازه آقایان بنده یکی دو تایش را قرائت میکنم چون وقتی که اهالی یک شهرستانی زحمت کشیدند و چندین هزار امضاء جمع آوری کردند اینقدر حق دارند که ما احساسات آنها را در پشت تریبون مجلس منعکس بکنیم. یکی از رشت رسیده و متجاوز از ۲۴۰۰ امضاء دارد که بوسیله بنده نوشته اند «استعفا داریم مراتب زیر را در جلسه علنی مجلس شورای ملی قرائت فرمائید» ساحت مقدس مجلس شورای ملی در این هنگام که دولت ملی جناب دکتر مصدق با پشتیبانی ملت ایران زمام امور کشور را با بصیرت کامل در دست گرفته است مخالفت بعضی از مزدوران شرکت خلع ید شده نفت که متأسفانه همه از وکلای مجلس نیز با آنان هم آهنگ گشته اند (همه نمایندگان - آقا این حرفها چیست، اینها چیست می خوانید؟) موجب خشم و انزجار قاطبه ملت ایران بخصوص اهالی رشت گردیده است لذا ما نفرت شدید خود را از این نفعهای شوم پروژه از بیانات مخالف مصالح عالی ملت

که بوسیله برخی از نمایندگان معلوم الحال آغاز گردیده اعلام میدارم.
صفائی - کسی مخالف نیست
رئیس - تأمل کنید آقا هیچکس این جاحق ندارد در چیزهایی بخواند که مخالف عقاید و کلاه باشد.
آزاد - توماس می آید اینجا این را باید پدرش را در آورد این حرفها دستور توماس است.
رئیس - آقای آزاد ساکت باشید هیچکس نمی تواند تحمل عقیده بمجلس شورای ملی بکند.
این کافدها مرا یاد می آورد وقتی که در دوره حکومت محمد علی میرزا از این لوله های آورده اند اینها را کنار بگذارید چه حق دارند اشخاص وارد در کار مجلس بشوند و در نظر نمایندگان مخالفت کنند
شوشتری - آنهم بگویند مزدور آزاد - بیا یائین جاسوس بی شرف.
رئیس - هیچکس حق ندارد در مجلس را هو بکند با نیت پاک این جا رأی داده اند.
دکتر بقائی - آقا اسم که نبرده اند همه او را هم که اینطور نیست
رئیس - چرا میخواهید یک چیزی بگویند که موجب اختلال نظم مجلس شود هر کس رأی داده با نیت پاک رأی داده و نمایندگان هم در عقیده خودشان آزادند بفرمائید پشتیبان خواهش میکنم
دکتر بقائی - راجع به چیزهای دیگر هم هست همه اش که این نیست
رئیس - اگر چیز دیگری هست بگویند (همه) بعضی از نمایندگان - جای این حرفها در مجلس نیست) آقایان خواهش میکنم ساکت باشید نظم مجلس با من است.
جمال امامی - چرا خود آقای دکتر بقائی متوجه نیستند؟
دکتر بقائی - در این نامه نوشته اند و حاضریم به پیروی از منویات بزرگ پیشوای روحانی حضرت آیت الله کاشانی تا سرحد مرگ با نار جان و مال از دولت ملی دکتر مصدق پشتیبانی کنیم.
به همین مضمون راجع به پشتیبانی از دولت آقای دکتر مصدق مطلب دیگر هم تویش دارد که این ها را نمی خوانم (خطاب به پیشخدمت) آن طومارها چه شد بروید بیاورید.
رئیس - دیگر پس است مطالب دیگر را بخوانید (دکتر بقائی - میدهم به مجلس) به مجلس هم ندهید اصلاً این حرفها معنی ندارد مجلس شورای ملی محل حل و عقد امور است افراد حق ندارند کافده امضاء کنند که فلانکسی مخالف بوده

صفت آهن فروش رسیده که الان تقدیم مجلس شورای ملی میشود یک اعلامیه هم باز به همین مضمون بوسیله جناب آقای دکتر شایگان از خر مشهر رسیده که اینجا آقایان میتوانند امضایش را هم ملاحظه بفرمایند (طوماری را ارائه دادند)
نورالدین امامی - اینها را اخلاص کن بیرون بده بخوانیم
شوشتری - شأن آقای دکتر مصدق استشهاد تمام کردن نیست هو کردن نیست یک ملتی همه شان موافقت میکنند
رئیس - بشما می گویم ساکت باشید.
دکتر بقائی - البته موافقت شوشتری - پس چی می گویند؟ آقا اینها خودش نغمه مخالفت است
دکتر بقائی - اظهار موافقت نغمه مخالفت نیست (خطاب به پیشخدمت) آقا چطور شد این کافدها را بیاورند
رئیس - اینها دیگر ندارد آنها را نخوانید.
دکتر بقائی - این مربوط به میتینگ باعظمت اهالی خراسان است در روز ۲۳ تیرماه ۱۳۳۰ که بمجلس فرستاده اند (لوله ای را ارائه دادند) و این نسخه البته از چندین لحاظ قابل توجه است چون اهالی خراسان که آقایان بهتر از همه می دانند یک سوابق تاریخی بسیار مشعشعی داشته اند (صحیح - است) و رشاد و فداکاری و وطن پرستی - شان همیشه در تاریخ ایران ضرب المثل بوده یکی از نقاط و یکی از قسمتهای این مملکت هستند که شاید بیشتر از بعضی قسمتهای دیگر از سیاست انگلستان مصیبت دیده اند و همان خراسانی که بقول شاعر راجع بوضع اسف آور از دیاد تریاک گفته است «آن خراسان کو که چون فلش گریستی تیه شب خواب خوش از دیده عباسیان کردی فرار» یک مردمان زنده گذران ز نقشه های استعماری و در اثر ظلم و جور که با آنها شده بود بکلی خمدوم ناتوان شده بودند و ماشیلی خوشوقت هستیم از اینکه این احساسات دوباره بروز کرده است و نمونه اش این طومار است که در همین حال طرافت سلیقه آنها را نشان می دهد آقای مهدوی ملاحظه بفرمائید با کمال سلیقه تهیه شده (لوله ای را ارائه دادند) تقریباً سه هزار وکسری امضاء دارد که آقایان اگر بخواهند ملاحظه بکنند می توانند ببینند که کمالی اختصاراً دارم که احساسات خودشان را اهالی خراسان بوسیله بنده تقدیم بمجلس شورای ملی کرده اند
قیومر قاش - نظر جناب عالی از این جهت آقای دکتر؟
دکتر بقائی - این یک اختفاری برای بنده هست.
قیومر قاش - در جلسه ۱۰ اسفند

از شهر یور خراسان در کمال نظم و آراش زندگی کرد و امیدوارم که بعد از اینهم بتواند بدون مداخله جناب عالی با کمال نظم برگرداند.
دکتر بقائی - بنده هم دخالتی نکردم فقط خواستم از احساسات اهالی آنجا قدر دانی بکنم و یکی از اهالی خراسان هم پیشنهاد کرده است چنانچه آقایان اجازه بفرمایند این سند را بخرج خویش قاپ کند و تقدیم بمجلس شورای ملی بکند (مهدوی - خراسان دخالت نکند) من نظری نسبت بخراسان ندارم و از آنجا هم وکیل نیخوام وکیل بشوم.
قیومر قاش - خراسان از این اسناد خدمتگداری زیاد دارد قبل از اینکه جناب عالی تشریف بیاورید و بعد از اینهم خواهد داشت.
دکتر بقائی - اینهم مال بروجرد است بنده در بروجرد نه آشنائی دارم و نه چیزی است.
آزاد - آقای رئیس وقت گذشته
دکتر بقائی - اینهم از اصفهان باید بدهند.
دکتر بقائی - و همچنین از جاهای دیگر مال فروین را که آقای صاحب جمع میل داشتند بفرمائید آقای صاحب جمع ملاحظه کنید (در این موقع طومار رسیده از قزوین را ارائه نمودند)
صاحب جمع - ولی بقتنکی خراسان نیست مال خراسان قشنگتر از این است
دکتر بقائی - یکی هم از اهالی دزفول رسیده است که یک نسخه اش را آقای فرهودی تقدیم کردند.
رئیس - دستور داده ام با اداره تقنینیه اینها را آنچه کوراجع باظهار احساسات است کالیه مورد قبول و امتنان مجلس است قبول کنند و آنچه که کلماتی دال بر تحمیل عقیده به نمایندگان داشته باشد رد کنند و پس بفرستند برای همان اشخاص که داده اند (صحیح است)
اهالی لاهیجان بوسیله جناب آقای نریمان رسیده که راجع به پشتیبانی از دولت است با دوصفحه امضاء که اینترام تقدیم مقام ریاست میکنند
بهادری - با مربوط نیست به هیئت بدولت
دکتر بقائی - یک تقاضائی هم هست از ساکنین کوچه مهران که در اثر حریق تمام سرمایه زندگی خودشان را از دست داده اند در همین پشتیبانی از دولت تقاضا

کرده اند که نسبت بوضعیت آنها هم رسیدگی بشود تمام اینها را تقدیم میکنم هر کدامشان را نخواستید نگاهدارید بفرمائید بخود بنده مسترد بکنند من به اجازت بفرستم در خانه در ایضم میجوام یک نکته ای را هم تذکر بدهم که اینها ابراز احساسات مردم است جناب آقای رئیس و از این ابراز احساسات اگر با بطریق جلو گیری بشود مسلم بدانید ابرازش بطریق دیگر خواهد شد
رئیس - ابراز احساساتی که مخالف اصول مشروطیت باشد باید جلو گیری بشود.
دکتر بقائی - هیچکدام مخالف مشروطیت نیست.
رئیس - در میان توپخانه آنروز هم هم بطور ابراز احساسات باشد ابراز احساساتی که مخالف آزادی نمایندگان و اصول مشروطیت باشد مدوح و قابل امتنان هم نیست
دکتر بقائی - بعضی از آقایان هم که از این طومارها خیلی متأثر شدند عرض میکنم که باین هاهو و جاهلو اقتضای اعمال خودشان را نمیتوانند بکنند
رئیس - آقای کشاورز صدر
کشاوری صدر - بنده با اجازه آقایان محترم خواستم عرض کنم در تعقیب فرمایشات همکار گرامی و عزیزم آقای دکتر بقائی هم بطور که اشاره کردند تمام ملت ایران طالب و شایق و فداکار در این راه است و اگر بعضیها کافده شان در میرسد یا حاجت بنوشتن کافند نمیدانند اینها را بنای بحساب نیارود (صحیح است) همه ملت ایران طالب این راه هستند منتھی بعضی ابراز میکنند بعضیها ابراز نمیکند این نکته نباید عمل بر این شود که کسانی که هنوز طومارشان نرسیده یا نوشته اند علاقه شان کمتر از اینها است که نوشته اند (صحیح است) همه یک جور علاقمند باینکارند (صحیح است) اما مطلبی که بنده میخواستم عرض برسانم و استدعا کنم که نمایندگان محترم توجه بفرمایند اینست که اخیراً دولایحه از طرف دولت تقدیم مجلس شورای ملی شد یکی راجع با اجازه ۱۴ میلیون لیره پشتوانه که تقریباً قیمت ربایش دوست میلیون تومان میشود و یکی اعتبار قرضه ملی که تا حدود دوست میلیون تومان دولت اجازه خواسته است و بنده اطمینان و یقین دارم که ملت ایران استقبال خواهد کرد همین طور که مجلس موافقت کرده و آقایان محترم تصویب میفرمایند مردم هم استقبال می کنند و این پول را پرداخت میکنند. راجع به این پول دولت در لایحه خود اشاره کرده و توضیح داده است باینکه برای ایجاد موجبات اجرای قانون ملی شدن نفت و خلق بنیاد لازم دارد که اگر در مضیقه اقتصادی قرار گرفت

برای وجود آوردن يك محیط مناسب و مساعد كه ملاقه ملت و خواسته ملت ایران را بوقع اجرا بگذارد از این اعتبار استفاده بکنند باینسانست بنده چند نکته را تذکر آ عرض نمایم کن محترم میرسانم یکی از آن نکات اینست که هیچکس تردیدی ندارد که اکثریت قریب بانفاق ملت ایران که طبقه رنجبیده و ستم کشیده و معزوم این مملکت هستند اینها فاقد آسایش و وسائل زندگی حتی خیلی یائین و متوسط هستند (صحیح است) اما از این ملتی که با بد داشتن هیچگونه وسیله زندگی این شکل قیام میکنند باید قدر دانی بکنیم (صحیح است) قدر دانی ما هم تنها نطق قبل از دستر در اینجا و اظهار تشکر نیست قدر دانی آنست که در مقابل این ابراز احساسات ما بخلاف گذشته بگذردی نهایت بکنیم تأمین رفاه و آسایش آنها تا حدودی که بر ایمان مقدور است و دولت آقای دکتر مصدق که دولت ملی است و بی شبهه هیچیک از رجال ما مثل شخص دکتر مصدق مورد پشتیبانی و اعتماد ملت ایران نیست این توقع را دارم این خواهش این ملتی که این دکتر مصدق را بسر انگیزه و پشت سرش ایستاده بوسیله تأمین آسایش آنها بعمل بیاید زیرا بوجود آوردن محیط مناسب برای حفظ حقوق ملت ایران تأمین رفاه مردم است و رفع ناراضیاتی و رنج و سستی که متوجه ملت ایران میشود اگر ملت ایران گرسنه نباشد اگر بملت ایران ظلم نشود اگر ملت ایران را ناراضی نکنند برای اخلال خارجیها محیط مساعدی باقی نمی ماند (صحیح است) بنظر من بزرگترین راه جستجو گیری از نفوذ مزدوران خارجی و استفاده از افکار مردم ستمکش ایران اینست که نهایت بوضع آنها بشود و اینرا من بدنیای خارج هم میگویم آنها را که مخالف با کویست هستند بایستی رفاه مردم را فراهم بکنند بحقوق مردم تجاوز نکنند مردم را مرفه نگاه دارند تا محیط برای تبلیغات کونیستی فراهم نشود بنابراین باید دولت از این اعتباری که بتصویب مجلس رسیده است ۴۰۰ میلیون تومان است برای فرهنگ و بهداشت و امور تولیدی این مملکت به این راه يك نتیجه ای گرفته باشند و حاصل فداکاری و ایستادگی خودشان را تا حدی ببرند و بدینوسیله تشویق بشوند که بنده هم ملت ایران برای مسائل دیگر ایستادگی بکنند عموم آقایان نمایندگان محترم مستحضرنند که هزینه بودجه ملازمه بر هزار میلیون تومان است از این هزار میلیون تومان چهار خمش بنحقیق و مسلماسرف امور

پرسنلی و غیر تولیدی می شود یعنی صرف کارهایی می شود که بدر آن مردمی که مایات م دهند نمی خورد و يك خمس را بیش بینی می کنند معمولاً برای امور تولیدی و آن يك خمس را هم آقدر پرداخت نمیکند و اشکال تراشی می شود تا صرفه جوئی بشود و از برای کمبود درآمد و درآمدی که کمتر دارند و هزینه زیادی است از آن راه مستهلک بشود و مصرف بکنند و اینک آخرش باز يك قانونی يك لایحه او میآورند و این اعتبار يك خمس اعتبار تولیدی را هم باز بمصرف غیر تولیدی میرسانند پس اگر ما همیشه باین روال پیش برویم مسلماً ملت خسته می شود ملت ناراحت میشود و سلب امیدو اعتماد شان از مجلس و بیث حاکمه میشود چرا مردم بیث حاکمه فحش می دهند؛ برای اینکه مردم از دولت های سابق ناراضی بودند برای این بود که آن دولتها بی دردی آمدند و گفتند و عمل نکردند مطلب دیگر سیاست نادان نگاهداشتن و بیسواد نگاه داشتن تمام یعنی اکثریت قریب بانفاق ملت ایران است تا بحال سعی شده است که نه تنها کسی باسواد نشود و انتقاد نکنند، اگر رهیتی یا یک کارگری خواست بگوید منم چیز میفهم فوری این را بنام ماجراجو و فضول معرفی می شود می گویند توهم در سیاست دخالت میکنی در حالی که همه کس حق دارد در سر نوشت خودش دخیل باشد این سیاست، این سیاست جاهل نگاهداشتن مردم یکی از اشکارهای سیاست استعماری است که در این مملکت و ممالک دیگر اجرامی شود مایباید از دولت توقع بکنیم و از آقای وزیر فرهنگ که از دانشگاه پشت میز وزارت فرهنگ آمده است و نیکنام و پاک است (صحیح است) و تا کنون امتحان بدی نداده است بخواهیم که راجع ببرنامج باسواد کردن مردم و فرهنگی مایک تحولی بوجود بیاورند يك کاری بکنند که دستگاه فرهنگی ما برای مستخدم تراشیدن نباشد (صحیح است) برای ناراضی تراشیدن نباشد آقای دکتر سنجابی که مورد اعتماد من و همه مردم و جوانهای تحصیل کرده است بدانند که اگر خدای نخواست در این وزارت فرهنگشان توفیقی برای خدمت پیدا نکنند لطمه و سکنه ای بشخصیت و حیثیت خودشان زده اند بنده تقاضا می کنم از جناب آقای وزیر دارائی در دینان این مطلبی که راجع فرهنگ عرض کردم که موافقت بفرمایند بنده اینجا از نمایندگان هم اطلاع دارم که پیشنهاد می کنند که از این اعتبار قرضه ملی دروهله اول مبلغی را که خودشان و آقای وزیر فرهنگ لازم می دانند اختصاص بدهند برای

فرهنگ و کدک بکنند بفرهنگ (جمعی از نمایندگان - تعلیمات اجباری شهرستان ها) البته در شهرستانها چراغ برای اینکه این فرهنگ از شهر یور بیاید ما باید برنامه اش عوض بشود اگر بخواهیم که اعتبار پیدا کند برای وزارت فرهنگ تصویب بکنیم این آقای وزیر فرهنگ نخواهند توانست یک برنامه اصلاحی فرهنگی در نظر بگیرند و اما موضوع اختصاص فرهنگ ولایات صد درصد صعب است چرا؟ برای این که بیسوادها در آنجا هستند مردمی که فاقد دبستان و دبیرستان و فرهنگ هستند در ولایات هستند (صحبیح است) در خارج هم معتقدند که مایک پنجم یا یک سوم یا یک چهارم را تصویب بکنیم برای تهران و بقیه قطعاً در ولایات مصرف شود (قبیه زاده سربع ولایات و یکربع تهران) صعب است کاملاً صعب است اینست که از جناب آقای وزیر دارائی هم بشنودم این توقع را دارم که این موافقت را با فرهنگ بفرمایند یک نکته بسیار قابل توجه دیگری که توجه نمایند کان و نظیرست محترم مجلس را که همه وطن پرست و علاقمند به مملکت هستند باین قضیه جلب می کنند و آن اینست که ملت ایران برای این مایوس شده است از همیشه حا که خودش... (آزاد - حالا هم مایوس است) نه حالا مایوس نیست آقای آزاد برای این مایوس شده است که اگر گاهی هم مجلس شورای ملی زحمتی کشیده و در آمدی تهیه کرده است دستگاه مصرف کننده بفرز آنچه چیزی که ملت و مجلس خواسته است مصرف کرده راجع به ۷۸ ساله با حسن نیتی و بنام اینکه این آخرین دوا برای رفع یأس و نوبیدی ملت ایران است قانونی تصویب کردیم و اعتباراتی اختصاص دادیم ولی متأسفانه باید بگویم که هنوز هم نتیجه عملی از این کار نمانده و باز باید اعتراف بکنیم که دستگاه برنامه هفت ساله بکوضع استخدامی وجود آورد که تمام مستخدمین را ناراضی کرد و نفر از یک کلاس بیرون آمدند از یک مدرسه بیرون آمدند یکی را میبرند ۲۵۰۰ تومان حقوق می دهند یکی باید ۵۰۰ تومان حقوق بگیرد طبعاً و معتقد آن شخص دلسرد میشود من اعتراف می کنم که کمیسیون برنامه برای انجام این کار خیلی زحمت کشید (صحبیح است) و از آقای د. کتر معظمی که معرک خود بنده در کمیسیون برنامه بودند تشکر می کنم ولی انتظار دارم که مأمورین اجرایی برنامه هم همین عمل را بکنند و باز هم بنده از کمیسیون برنامه توقع دارم که راجع به شرکتها راجع به حقوق شرکتها این نظارت مراقترا بفرمایند که اسباب دل سردی مأمورین دیگر فراهم نشود این مقدمه را بنده عرض کردم برای این نتیجه و آن اینست که انشاءالله و به خواست خدا و

با قیام و ایستادگی تمام ملت ایران و تمام نمایندگان مجلس و همین آقای آزاد انشاءالله وقتی حقان را از شرکت گرفتن می گیریم اما یک شرطی دارد و آن این است که دولت باید این فکر را بکند که یک دستگاه صالحی...

رئیس - آقای کشاورز صدر تأمل کنید اکثریت نیست و فتنان هم گذشته است (پس از چند لحظه عده کافی شد)

رئیس - بفرمایند آقای کشاورز صدر ولی خانم بدهید

کشاورز صدر - یک کلمه باقی مانده است بنا بر این می بایستی دولت آن هم دولت دکتر مصدق یک دستگاهی بوجود بیاورد که این اعتبارات و این در آمدی که ما از نفت پیدا میکنیم و من ظن غالب دارم که این درآمد لافاقل معادل تمام درآمد سالیانه دیگر کشور باشد (آزاد - بدهند بدست منتصر) همین مطالب را آقای د. کتر فاطمی خواهش می کنم که آقای این عمل شرکت نفت همین منتصری که میکوبند اگر واقعاً بد رفتار میکنند و ثابت شد باید دست اینها را بگیریم بیرون کنید کسانی که اسباب دست انگلیسها و کیانی سابق نفت بودند نباید آنها را ما بیازمی بگیریم و این نکته را هم من ناگزیرم از دولتی که باز عرض میکنم که شمیر را روی عبا بستم و تا آخرین وهله تا چن دارم از این دولت پشتیبانی میکنم استعفا کنم توجه بکنند و کلیه نمایندگان مجلس شورای ملی هم در این قضیه و در هر قضیه دیگر برای مملکت مردانه ایستاده اند اینها هم در حوزه های انتخابیه خودشان مردم از آنها توقع دارند بآنها متائلی میکوبند باید لازم است که هر کس با آقای دکتر مصدق که بیست و نوبت و باید باشد علاقه دارد چه از دولت چه از و کلا باید کاری بکند که یک نفر هم از مصدق ناراضی نشود باید کاری بکنند که مقام مصدق ارجسند بماند (ش. ششری - تا آقای د. کتر بقائی چه بگویند)

رئیس - آقایان گفتار گذشت بفرمایند **کشاورز صدر** - و توقع و تقاضای مردم را بریابود (زنک رئیس)

رئیس - آقای حائری زاده چندتا تلگراف و کاغذ از آبادان و کرمانشاه و شیراز است که فراموش کردم توسط آقای د. کتر بقائی تقدیم مجلس کنم ، حالا تقدیم مقام ریاست میکنم راجع به بار از احساساتی است که نسبت به دولت جناب و دکتر مصدق شده است و من میل ندارم زیاد وقت آقایان را بگیرم ولی این چند روز از جراید خارجی و دستگاه تبلیغاتی انگلستان و فرمایشاتی که بعضی از ارد ها در آنجا کردند مرا مجبور کرد که

بیایم اینجا و ناله ملت مظلوم ایران را بسنج جهانیان برسانم

ایران باید با تمام دولت مخصوصاً دول درجه اول روابط حسنه داشته و این روابط مهم است از روابط اقتصادی و فرهنگی و سیاسی همیشه رجال علاقمند به مملکت این نظر را داشته و سعی مینمودند که ممالک بزرگ در ایران دارای منافع اقتصادی و روابط فرهنگی باشند فقط مزدوران اجانب طرفدار سیاست مخصوص همان دولت ارباب خود بوده و برای برقراری روابط با سایر ممالک و ممالک اخلال کرده و میکندند نباید در کارها افراطی بود و برای ورود یکی از ملل و ممالک امتیازاتی قائل شد که اینها در دوره استبداد برای نجات از روسهای تزاری سیاستمداران وقت حاضر برای همه نوع امتیاز شدند با انگلستان که همین قرارداد داری هم یکی از آن امتیازات و مولود همان سیاست است و آلمان در زمان بیزمارک مذاکراتی شده است که سوابق وزارت خارجه این مطالب را تأیید می کند پس از ورود انگلستان در سیاست اقتصادی ایران همیشه موجبات تفتین و فساد بین ایران و روسها را فراهم ساخته و خود بعنوان مسلح سهمی از این منافع میبرد زمان تزارها میون طرفدار نفوذ انگلیس و آلمان بوده ولی موفق بود آلمان در سیاست ایران نشده و انگلستان با تزارها همیشه برای مخالفت با ورود سیاست تالتی سازش کرده و ایران را برای جپاول سرمایه داران خود و روسها در فشار قرار میداد و حال دست چپ و راست همیشه برای اخلال کردن در ورود سیاست غیروان انگلیس مهجر میشدند شواهد تاریخی بسیار است قرارداد ۱۹۰۷ توافق آنها برای اشغال ایران در اواسط جنگ بین المللی دوم ضد آلمان نمایش ۲۳ تیر ۱۳۲۰ علیه امریکا از ادله این موضوع است حوادث دوره ناصری و مظفری تمام گواه این مدعا است پس از جنگ اول جهانی که انگلیس خود را مالک ارباب مالک شرق میدانست و رقیب قوی در حدود ایران برای او نبود کرد آنچه کرد لازم نیست مظلوم دوره دیکتاتوری ذکر شود اغلب مصادر امور وقت آلت فعل بودند بعضی بیجنس بعضی با حسن نیت شاه سابق در اول امر آلت فعل بود ولی با حسن نیت اشخاص متعلق و بدجنس که مانند بوقلمون هر ساعت رنگی دارند تمام اعمال و رفتار دیکتاتور وقت را در لباس قانون در آورده و مشروطیت ایران مسخ شد و قانون اساسی فراموش شد حتی در لباس قانون در آورده و مشروطیت ایران مسخ شد و قانون اساسی فراموش شد حتی قوه قضائیه مداخلات مستقیم کردند یک شعبه دیوان کشور را برای اینکه موافق منافع یک زن درباری رای نداده بود منحل

تمام جرایم پاکستان راجع به نفت ایران همفکری و همکاری با ملت ایران دارند و می توانم بگویم که تمام پاکستانی برای حمایت از این فکر مقدس ایرانی بایست خود حاضر برای میدان مبارزه است (صحبیح است) بیان این شخص بقدری با صمیمیت و راحاضریه فراموش کنیم و جنایات چهل پنجاه ساله آنها را ندیده گیریم و کارمندان سابق را از هر مله و مملکت باشند مادام که بدعا با خیانت نکنند نگاه داریم و تشکیلات سابق را محافظت کنیم و در خارج مملکت با کیانیهای فروشنده نفت معامله با شرکت کنیم ولی تمام این حرفها وقتی است که محیط مناسب مذاکره باشد چه حق دارد انگلستان کشتیهای جنگی خود را با ساحل آبادان در مقابل دستگاه نفت ما بگذارد همه در زمعمال کیانی در ایران مشغول تشریب میباشند از نماینده تام الاختیار رئیس جمیور آمریکا متشکریم که برای اصلاح دنیا بین رنج سفر تهران و لندن را قبول نموده ولی باید اولاً محیط آرام ایجاد کرد سپس وارد مذاکره شد از ملت ستمدیده و رنج کشیده نباید توقع داشت که در مقابل مظلوم کیانی مانند مرده ساکت باشد بلکه باید از ارد ها که خود را سیاستمدار میدانند باید توقع کرد که بعضی مطالب تحریک کنند در مجلس انگلستان نگویند دولت انگلستان از نمایش کشتی جنگی و طیاره و چتر باز و غیره خودداری کند و عمل کیانی دست از تحریک بردارد تا محیط مناسب ایجاد شود مگر ما ایرانیا چه می گوئیم فقط می گوئیم عمل انگلستان بتاریکری خود خانه دهند دست مرحمت از سر ما بردارند دو دست سال انتریک و فساد در ایران کافی است در تمام شئون اجتماعی ما مستقیم و غیر مستقیم دست عمال خارجی تخم فساد و نفاق پاشیده شده یک ملت متعدد که سالیان دراز در سایه هوش و وحدت جای خود را در دنیای آرزو روشن و نورانی کرده بود در سایه تفتین و فساد و اعمال خارجی امروز کارگر و کارفرما مالک و زارع و سایر طبقات روشن فکر و مذهبی دشمن یکدیگر شده در صورتیکه ایران در سایه مساوات و عدالت و قانون اسلام اگر چه کاملاً اجرا نمیشد باید یکدیگر برادر و متحد بودند تمام این اختلافات ناشی از دخالتهای مستقیم یا غیر مستقیم ابدی خارجی در فرهنگ و سیاست و اقتصاد و تمام شئون اجتماعی ایران است از این جمله که تمام ملل اسلامی مخصوصاً ملت مسلمان پاکستان و سایر ملل شرقی در این استقامت ملت ایران از مظلوم انگلستان جواب مساعد داده حتی یک نفر از اعضاء سفارت پاکستان موفقیکه من مریض بودم و به عیادت من آمده بود گفت که ما قضیه کشمیر را در درجه دوم قرار دادیم و

فصلامیل نداریم بهره برداری کنیم و حاضر هستیم بکسانی که در این چند سال اخیر خریدار نفت بوده مثل سابق قیمت بین المللی نفت بفرشیم

ما چه میگوئیم؟ میگوئیم مظلوم کیانی را حاضریم فراموش کنیم و جنایات چهل پنجاه ساله آنها را ندیده گیریم و کارمندان سابق را از هر مله و مملکت باشند مادام که بدعا با خیانت نکنند نگاه داریم و تشکیلات سابق را محافظت کنیم و در خارج مملکت با کیانیهای فروشنده نفت معامله با شرکت کنیم ولی تمام این حرفها وقتی است که محیط مناسب مذاکره باشد چه حق دارد انگلستان کشتیهای جنگی خود را با ساحل آبادان در مقابل دستگاه نفت ما بگذارد همه در زمعمال کیانی در ایران مشغول تشریب میباشند از نماینده تام الاختیار رئیس جمیور آمریکا متشکریم که برای اصلاح دنیا بین رنج سفر تهران و لندن را قبول نموده ولی باید اولاً محیط آرام ایجاد کرد سپس وارد مذاکره شد از ملت ستمدیده و رنج کشیده نباید توقع داشت که در مقابل مظلوم کیانی مانند مرده ساکت باشد بلکه باید از ارد ها که خود را سیاستمدار میدانند باید توقع کرد که بعضی مطالب تحریک کنند در مجلس انگلستان نگویند دولت انگلستان از نمایش کشتی جنگی و طیاره و چتر باز و غیره خودداری کند و عمل کیانی دست از تحریک بردارد تا محیط مناسب ایجاد شود مگر ما ایرانیا چه می گوئیم فقط می گوئیم عمل انگلستان بتاریکری خود خانه دهند دست مرحمت از سر ما بردارند دو دست سال انتریک و فساد در ایران کافی است در تمام شئون اجتماعی ما مستقیم و غیر مستقیم دست عمال خارجی تخم فساد و نفاق پاشیده شده یک ملت متعدد که سالیان دراز در سایه هوش و وحدت جای خود را در دنیای آرزو روشن و نورانی کرده بود در سایه تفتین و فساد و اعمال خارجی امروز کارگر و کارفرما مالک و زارع و سایر طبقات روشن فکر و مذهبی دشمن یکدیگر شده در صورتیکه ایران در سایه مساوات و عدالت و قانون اسلام اگر چه کاملاً اجرا نمیشد باید یکدیگر برادر و متحد بودند تمام این اختلافات ناشی از دخالتهای مستقیم یا غیر مستقیم ابدی خارجی در فرهنگ و سیاست و اقتصاد و تمام شئون اجتماعی ایران است از این جمله که تمام ملل اسلامی مخصوصاً ملت مسلمان پاکستان و سایر ملل شرقی در این استقامت ملت ایران از مظلوم انگلستان جواب مساعد داده حتی یک نفر از اعضاء سفارت پاکستان موفقیکه من مریض بودم و به عیادت من آمده بود گفت که ما قضیه کشمیر را در درجه دوم قرار دادیم و

تمام جرایم پاکستان راجع به نفت ایران همفکری و همکاری با ملت ایران دارند و می توانم بگویم که تمام پاکستانی برای حمایت از این فکر مقدس ایرانی بایست خود حاضر برای میدان مبارزه است (صحبیح است) بیان این شخص بقدری با صمیمیت و راحاضریه فراموش کنیم و جنایات چهل پنجاه ساله آنها را ندیده گیریم و کارمندان سابق را از هر مله و مملکت باشند مادام که بدعا با خیانت نکنند نگاه داریم و تشکیلات سابق را محافظت کنیم و در خارج مملکت با کیانیهای فروشنده نفت معامله با شرکت کنیم ولی تمام این حرفها وقتی است که محیط مناسب مذاکره باشد چه حق دارد انگلستان کشتیهای جنگی خود را با ساحل آبادان در مقابل دستگاه نفت ما بگذارد همه در زمعمال کیانی در ایران مشغول تشریب میباشند از نماینده تام الاختیار رئیس جمیور آمریکا متشکریم که برای اصلاح دنیا بین رنج سفر تهران و لندن را قبول نموده ولی باید اولاً محیط آرام ایجاد کرد سپس وارد مذاکره شد از ملت ستمدیده و رنج کشیده نباید توقع داشت که در مقابل مظلوم کیانی مانند مرده ساکت باشد بلکه باید از ارد ها که خود را سیاستمدار میدانند باید توقع کرد که بعضی مطالب تحریک کنند در مجلس انگلستان نگویند دولت انگلستان از نمایش کشتی جنگی و طیاره و چتر باز و غیره خودداری کند و عمل کیانی دست از تحریک بردارد تا محیط مناسب ایجاد شود مگر ما ایرانیا چه می گوئیم فقط می گوئیم عمل انگلستان بتاریکری خود خانه دهند دست مرحمت از سر ما بردارند دو دست سال انتریک و فساد در ایران کافی است در تمام شئون اجتماعی ما مستقیم و غیر مستقیم دست عمال خارجی تخم فساد و نفاق پاشیده شده یک ملت متعدد که سالیان دراز در سایه هوش و وحدت جای خود را در دنیای آرزو روشن و نورانی کرده بود در سایه تفتین و فساد و اعمال خارجی امروز کارگر و کارفرما مالک و زارع و سایر طبقات روشن فکر و مذهبی دشمن یکدیگر شده در صورتیکه ایران در سایه مساوات و عدالت و قانون اسلام اگر چه کاملاً اجرا نمیشد باید یکدیگر برادر و متحد بودند تمام این اختلافات ناشی از دخالتهای مستقیم یا غیر مستقیم ابدی خارجی در فرهنگ و سیاست و اقتصاد و تمام شئون اجتماعی ایران است از این جمله که تمام ملل اسلامی مخصوصاً ملت مسلمان پاکستان و سایر ملل شرقی در این استقامت ملت ایران از مظلوم انگلستان جواب مساعد داده حتی یک نفر از اعضاء سفارت پاکستان موفقیکه من مریض بودم و به عیادت من آمده بود گفت که ما قضیه کشمیر را در درجه دوم قرار دادیم و

در هیئت مختلط تصدیق گرفته شده است که کاپه استاد و مارک و بالاخره مذاکراتی که راجع به نفت شده است در یک گزارش مفصل جداگانه تقدیم مجلس بشود و این گزارش مفصل هم قریباً تقدیم خواهد شد این است که الان گزارش قانونی ۰۰۰ (تیمورتاش - قبل از تصدیق یا بعد از تصدیق) تغییر تصدیق را که اگر آقایان صلاح بدانند بهتر است که زودتر جواب بدهند ولی گزارش مخبر اینجا می آید و گزارش میدهد برای اینکه یک سند تاریخی خیلی مهمی است (گنجی - یک کتابی است) که باید ملت ایران از آن اطلاع پیدا کنند اینست که کمیسیون تصدیق گرفت کاپه مذاکرات و نامه هائی که رد و بدل شده است جداگانه منتشر کند و بعرض نمایندگان محترم برساند (تیمورتاش - قبل از تصدیق این گزارش را منتشر کنید) حالا بنده گزارش منتهی را میخوانم

بطوریکه خاطر شریف آقایان محترم مستحضر است بموجب قانون طرز اجرای ملی شدن صنعت نفت مورخ نهم اردی بهشت ماه ۱۳۲۰ لازم بود هیئت مختلطی مرکب از ۵ نفر نمایندگان مجلس سنا و ۵ نفر از نمایندگان مجلس شورای ملی بانسخاب هریک از مجلسین به انضمام وزیر دارائی یا قائم مقامی او تشکیل شود تا بحکم همان قانون نظارت اجرای قانون ملی شدن را بعهده بگیرد

از طرف مجلس سنا در تاریخ ۱۸ اردیبهشت ماه آقایان بیات و سروری و دکتر شفق و دکتر مین دفتری و نجم و از طرف مجلس شورای ملی در تاریخ ۲۲ همان ماه آقایان اردلان و دکتر شایگان و اللهیار صالح و دکتر معظمی و مکر، برای این منظور انتخاب و تعیین شدند و او این جلسه هیئت مختلط با حضور آقایان سانس حسینی که بعنوان قائم مقام وزارت دارائی معرفی شده بودند در همان روز ۲۲ اردیبهشت انعقاد یافت و با اتفاق آراء جناب آقایان اللهیار صالح را بریاست و اردلان را بنیابت ریاست و حسین مکر را بهست منشی انتخاب و شروع بکار نمودند هیئت مختلط در تمام این مدت باستثنای ایام تعطیلات هفته و ایام احیای ماه مبارک هر روز جلسات مرتب منعقد ساخته و اوقاتی در روز دو جلسه تشکیل داده و بوظایف مقرر پرداخته و بعد از آن تمام موارد حسب نیت و حسن وحدت در بین اعضاء وجود داشته است اینک چون بموجب ماده نهم قانون مذکور در وقت هیئت مختلط لازم است در ظرف

۳ ماه از تاریخ تصویب قانون بکار خود خانه دهد و گزارش عملیات خود را طبق ماده ۸ تقدیم دارد مبادرت بعرض این گزارش مختصر مینماید گزارش مفصل و مستدل بانضمام اسناد و مدارک متعاقباً تقدیم خواهد شد

در افتتاح جلسه اول جناب آقای نخعی وزیر شخصاً در جلسه حاضر شدند و بیاناتی جامع در باب لزوم همکاری و اصول و مبانی کار ایراد فرمودند و در وظائف اساسی هیئت و همکاری با دولت مذاکراتی در حضور معظم له بعمل آمد و طبق خواهش ایشان قرار شد هیئت مختلط از اعمال حق نظارت در کلیه امور و تصمیمات مربوط به نفت در هر مورد نظریات مشورتی هم اظهار دارد و مراجعات دولت را از این لحاظ مورد مطالعه قرار دهد

قانون نهم اردیبهشت ماه وظایف اساسی هیئت مختلط را بوجه ذیل تعیین کرده است:

- ۱ - نظارت در خلق ید ارزش کت سابق نفت انگلیس و ایران
- ۲ - نظارت در رسیدگی دولت به مطالبات و دعاوی دولت و شرکت
- ۳ - نظارت در رسیدگی بحساب درآمد نفت از تاریخ ۱۳۲۹ - ۱۳۲۰ و در امور بهره داری تا تعیین هیئت حاکمه
- ۴ - تهیه اساننامه شرکت ملی نفت ایران
- ۵ - تهیه آیین نامه فرستادن حاصل بخارج برای فرا گرفتن رشته های مختلف مربوط بصنایع نفت
- ۶ - تهیه و تقدیم پیشنهاد های لازم بمجلسین

چون موضوع خلق ید مقدم بتمام عملیات دیگر بود و بموجب ماده ۲ قانون لازم بود بلافاصله تحقق پیدا کند لذا هیئت مختلط بالطبع اولین جلسات خود را سرورف بحث در این مهم کرد و در پیدا نمودن طرق عملی آن و تعیین طرز نظارت خود بهایشات و مطالعات لازم پرداخت که خلاصه آن بعرض خواهد رسید توأم با این مطالعات هیئت مختلط از طرفی بموجب وظایف کلی که داشت و از طرفی بموجب اینکه دولت همکاری مستمر و نظر مشورتی هیئت را در کلیه امور مربوط به نفت تقاضا میکرد مقتضی دید در ضمن عمل نظارت در اجرای قانون و پرداختن به کلیات اصول یک ساله پیش بینی های لازم مقدماتی تعیین و بدولت تقدیم دارد نیز در مسائل و امور جاری اظهار نظر کند و در همین حال مطالعاتی بعمل آورد

بنا بر این فعالیت هیئت بیشتر معطوف باین سه قسمت یعنی پیش بینی های مقدماتی و امور و مسائل جاری و مطالعات و مسائل و اصول مربوط باجرای ملی کردن نفت بوده است

پیش بینی های مقدماتی

پیش بینی های مقدماتی ذیل بعد از مذاکرات لازم تدوین و بدوالت تسلیم شد .

۱- اداره مربوط بامور نفت وزارت دارائی توسعه و تشکیل و کلیه امورات جمع به نفت در آنجا تمرکز داده شود و مسائل اصولی و امور جاری بلاانقطاع در آنجا مورد توجه و تعقیب واقع گردد و کمیسیون های ذیل بیدرنگ ایجاد و مستراً شروع بکار کنند :

الف - کمیسیون حقوقی برای پیش بینی های لازم حقوقی و محاکماتی و تهیه کلیه اسناد و مدارک

ب - کمیسیون فنی برای مطالعه جهات فنی صناعت نفت در ایران و پیش بینی مشکلات گوناگون و تهیه هر نوع وسائل علمی

ج - کمیسیون مالی بمنظور تهیه اسناد و مدارک مربوط برسیدگی بحسابات شرکت سابق نفت در ضمن تذکر داده شد که اعضاء کمیسیون های مذکور در هر موضوع بانظور داشتن صلاحیت و سوابق از کارمندان بصیر و خیره دولت انتخاب شوند و در صورت لزوم برای مشاوره های حقوقی از علمای حقوق ممالک بیطرف خارجی استفاده بعمل آید و یک محاسب بزرگ دست و یک خیره عالی مقام در امور عمومی نفت از ممالک مذکور برای همکاری با کمیسیون محاسبات استخدام شوند

د - دولت دستگانه تبلیغات صحیح و مرتبی در داخله و خارجه برای توضیح و بیان دعوی و دلایل ایران بریاداد و در عین حال هیئت مختلط اداره نفت وزارت دارائی و کمیسیون هارا مدام در جریان اخبار و اطلاعات لازم بگذارند

۳ - دستور های لازم برای تثبیت امنیت و آرامش کامل در خوستان و کلیه نقاط نفت خیز جنوب صادر شود

۴ - برای تأمین هر گونه وسائل حفاظت مؤسسات نفت جنوب اهتمام کامل بعمل آید

۵ - پیش بینی های لازم مالی و سیاسی و انتظاماتی برای موقع تمایل محتمل و موقت صناعت نفت و بیکاری کارگران و کارمندان و مسائل و پیش آمدهای احتمالی دیگر بعمل آید

یابد تذکر داده شود که خود هیئت مختلط هم مستقیماً سو کمیسیون های قضائی و فنی مرکب از اعضاء محترم دادگستری

و قضات و حقوق دانان برجز و مهندسین مجرب تشکیل داده و از نظریات آنان استفاده کرده است و در این موقع لازم است از همکاری و مسامی آنان سیاستگزاری بعمل آید

شاید احتیاج بذکر نباشد که هیئت باوجود تراکم اشغال از تشکیل دفتر ازشو صرفه جوئی کرده و کلیه امور بحکم وظیفه افتخاری بعهده خود اعضاء هیئت بوده و تمام کارهای مربوط بصورت جلسات و دفتر و ماشین نویسی بعهده دو نفر یعنی آقایان فضل الله وجدی و محمدعلی مشایخ از کارمندان مجلس و یک نفر ماشین نویس از وزارت دارائی بوده است جناب آقای نخست وزیر هم باوجود اشتغالات زیاد دائمی همواره با هیئت مختلط همکاری فرموده و چندین بار در جلسات خصوصی هیئت شرکت جسته اند

امور و مسائل جاری و مطالعات گذشته از مراتب فوق هیئت مختلط باجنبه مشورت و حق نظارت که داشته بایک رشته امور و مسائل جاری و مراجعات سر و کار پیدانموه و در هر یک از آنها مذاکره و اتخاذ نظر با تصمیم کرده و نتیجه را به مراجع مربوط ارجاع نموده و در ضمن مطالعاتی هم در برامون مسئله نفت بعمل آورده است اینک شهای از اینگونه کارها بروج ذیل برض میرسد :

۱ - رسیدگی برامالات و پیشنهادهای متفرقه که از داخل و خارج مربوط بطرز عمل در راه ملی کردن نفت رسیده

۲ - رسیدگی به پیشنهادهای اشخاص یا شرکتهای خارجی مربوط بصورت فروش نفت

۳ - رسیدگی برامالات و مراجعات هیئت مدیره موقت شرکت ملی نفت ایران

۴ - رسیدگی برامالات دولت در باب تدابیر و اقدامات و مخاربات و مذاکرات آن

۵ - مطالعه و اظهار نظر در مخاربات و مذاکرات پیامها و امالات دولت با ممالک دیگر

۶ - مطالعات در امور مالکی مانند مکزیک که صناعت نفت خود را ملی کرده اند نیز در باب صناعت نفت و نروملا و کشورهای متحده و سایر مسائل فنی که توسط آقای مهندس حسینی توضیحات داده شده

۷ - تنظیم مصاحبه های لازم با مخبرین جراید و تهیه جواب سؤالاتیکه از ممالک خارج بمنامین مختلف فرستاده شده است

موضوع اجرای قانون ملی شدن نفت چنانکه در مقدمه اشارت رفت جلسات اولیه هیئت بطور کلی مصروف مباحثه و

مطالعه لازم در طرز شروع بعمل اجرای قانون ملی شدن مطابق قانون ۹ اردی بهشت ماه ۱۳۳۰ و ادامه آن و دادن نظر مشورتی در این باب بدوالت و وجوه مختلف فروش کار مورد مذاکره واقع گشته و این امر تاکنون بایه کار هیئت را تشکیل داده است زیرا

موضوع اساسی و مبنای کار هیئت بحکم قانون اجرای نظارت و اعمال حق مشورت در باب عملی شدن قانون ملی شدن است . بعد از اقدامات و توصیه های مقدماتی که خلاصه آن مرروض افتاد هیئت مستقیماً با وارد بحث در عملی کردن قانون گشته و بالطبع در اولین ودله مواجه باماده دویینی ازوم ضلع بدشرکت سابق از طرف دولت گردید که لازم بود نظریات مشورتی هیئت در اینباب معلوم و بدوالت اعلام شود

بعد از مذاکرات مفصل چنین بنظر رسید که برای تحویل زمامداری شرکت هیئتی سه نفری بنام هیئت مدیره موقت از اشخاصی که بنظر هیئت ذیصلاحیت تشخیص داده می شود تعیین و باین سمت بدوالت پیشنهاد شود در انتخاب آنان از بهمان حدود سی نفر از سرشناسان کشور که توسط اعضاء پیشنهاد شده بودند قرار شد آنانی انتخاب شوند که هیچیک از اعضاء هیئت مخالفت یا امتناع درواری با آنان نورزد در نتیجه این روش آقایان محمدیات دکتتر محمود حسینی و محمود نریمان تعیین و بدوالت مقرر شدند ولی چون آقای نریمان نپذیرفت و آقای دکتتر حسینی استعفا کرد بجای آنان آقایان مهندس بازرگان و دکتتر عبدالعزیز علی آبادی تعیین شدند تا بعد از مشاوره در مسائل مقدماتی و فراهم آوردن وسائل و تعیین اصول وظائف و اقدامات که بصورت مواد ششگانه و چهار گانه تنظیم شد بصورت مقصد و برای اجرای مأموریت حرکت نمایند

اینک متن مواد ششگانه و چهار گانه محتوی مقررات راجع به هیئت مدیره موقت و وظائف آنان :

مواد ششگانه ۱- برای اجرای ماده ۲ قانون اجرای ملی شدن صنعت نفت و اداره موقت شرکت ملی نفت ایران هیئتی مرکب از ۳ نفر بعنوان هیئت مدیره موقت از طرف دولت انتخاب می شوند که با نظارت هیئت مختلط انجام وظیفه نمایند

۲- در موضوع حقوق و عوارض گمرکی هیئت مدیره موقت نظر خود را به اطلاع دولت میرساند تا دستور مقتضی صادر شود

۳- هیئت مدیره موقت باید ترتیبی فراهم نماید که در توزیع داخله خللی وارد نیابد در باب ماده سوم مواد چهار گانه توضیحاً گفته می شود که در بدو مذاکرات مربوط

سابق نفت (جز آنچه با قانون ملی شدن صنعت نفت مغایرت داشته باشد) میباشد ۴- کارشناسان و کارمندان و کارگران ایرانی و خارجه شرکت سابق نفت کماکان بخدمت خود باقی و از این تاریخ مستخدم شرکت ملی نفت ایران شناخته می شوند

۵- هیئت مدیره موقت باید نهایت دقت و سعی را در اجرای برنامه های موجود و افزایش محصولات نفتی بعمل آورد بطوریکه میزان استخراج و بهره برداری از میزان فعلی بیشتر شود

۶- برای اینکه نرخ عادلانه بین المللی تعیین و ضمناً در امر صادرات نفت وقفه و مضطبه حاصل نشود هیئت مدیره موقت مکلف است بعضی ورودی و صادرات اعلانی در ایران و خارجه منتشر نماید بدین مضمون که در ظرف مدت یکماه طبق برنامه موجود شرکت سابق نفت در مقابل اخذ رسید بخیریداران سابق مواد نفتی داده خواهد شد بخیریداران در این مدت مکلفند بدقت هیئت مدیره موقت مراجعه نموده ترتیب پرداخت قیمت مواد نفتی را که در مدت مذکوره برده اند بدهند و همچنین برای احراز حقوق مذکوره در ماده ۷ قانون هم از دیهشت ۱۳۳۰ و ترتیب خرید و فروش نفت در آتیه موافقت هیئت مدیره را جلب نمایند

۷- هیئت مدیره موقت اصول توافق باخیریداران را برای تصویب به هیئت مختلط پیشنهاد خواهد نمود

۸- هیئت مدیره موقت وظایف آن بعنوان آقایان مهندس بازرگان و مهندس بیات بجز در ابلاغ از طرف دولت بخوستان حرکت نمی نمایند که طبق مواد ششگانه راجع باجراء ماده (۲) قانون مصوب نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ با نظارت هیئت مختلط عمل نمایند

۹- در حکم مأموریت هیئت نظیرده که بامضاء جناب آقای نخست وزیر صادر می شود تصریح خواهد گردید که مؤسسات تابع شرکت سابق نفت باید از این تاریخ کلیه دستورات عملیاتی هیئت مدیره موقت را اجرا نمایند و حکم مزبور و هم چنین خبر عزیمت هیئت نامبرده بلافاصله بوسیله رادیو و مطبوعات منتشر خواهد شد

۱۰- هیئت مدیره موقت وظایف آن بعنوان آقایان مهندس بازرگان و مهندس بیات بجز در ابلاغ از طرف دولت بخوستان حرکت نمی نمایند که طبق مواد ششگانه راجع باجراء ماده (۲) قانون مصوب نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ با نظارت هیئت مختلط عمل نمایند

۱۱- هیئت مدیره موقت وظایف آن بعنوان آقایان مهندس بازرگان و مهندس بیات بجز در ابلاغ از طرف دولت بخوستان حرکت نمی نمایند که طبق مواد ششگانه راجع باجراء ماده (۲) قانون مصوب نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ با نظارت هیئت مختلط عمل نمایند

۱۲- هیئت مدیره موقت وظایف آن بعنوان آقایان مهندس بازرگان و مهندس بیات بجز در ابلاغ از طرف دولت بخوستان حرکت نمی نمایند که طبق مواد ششگانه راجع باجراء ماده (۲) قانون مصوب نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ با نظارت هیئت مختلط عمل نمایند

۱۳- هیئت مدیره موقت وظایف آن بعنوان آقایان مهندس بازرگان و مهندس بیات بجز در ابلاغ از طرف دولت بخوستان حرکت نمی نمایند که طبق مواد ششگانه راجع باجراء ماده (۲) قانون مصوب نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ با نظارت هیئت مختلط عمل نمایند

۱۴- هیئت مدیره موقت وظایف آن بعنوان آقایان مهندس بازرگان و مهندس بیات بجز در ابلاغ از طرف دولت بخوستان حرکت نمی نمایند که طبق مواد ششگانه راجع باجراء ماده (۲) قانون مصوب نهم اردیبهشت ۱۳۳۰ با نظارت هیئت مختلط عمل نمایند

بفعل بد از اقداماتی که فوری و مقدماتی بنظر میرسد این بود که بامورین گمرکات ابلاغ شود صدور ورود کالا می مربوط به شرکت سابق را مطابق مقررات گمرکی کنترل و تابع قوانین گمرکی سازند ولی بعداً مناسب دیده شد آن موضوع هم جزو تکالیف هیئت مدیره موقت قرار داده شود و طرز اقدام بتشخیص آنان واگذار گردد

هیئت مختلط برای اجرای حق نظارت خود در عمل تصمیم گرفت سه نفر از اعضاء خود را بخوستان بفرستد تا در عملیات اجرایی هیئت مدیره نظارت و بسا آنان مشاوره و همکاری کنند و برای این منظور آقایان دکتتر متین دقتری و ناصرقلی اردلان و حسین مکی تعیین شدند

در این ضمن هیئت مرتباً در مسائل حقوقی و اصلی کار مطالعه و مشاوره خود را ادامه میداد و نظریاتی تعیین و بدوالت ابلاغ می نمود و گاهی با خود اعضاء دولت مشاوره و مذاکره میکرد و مخصوصاً مورد مشورت وزارت خارجه واقع می گشت و در مسائلی اتخاذ تصمیم مینمود

اینک اصولی که هیئت در این مورد اتخاذ نموده بطور خلاصه ذکر میشود :

۱- قانون ملی شدن صناعت نفت در ایران حق مسلم ملت ایران و لازم محاکمیت ملی ولایتی است

۲- قرارداد ۱۹۳۳ گذشته از اینک در آن موقع بزور و عنف تحصیل شده است و بالتبع نافذ نمی تواند باشد بالطبع در مقابل حق حاکمیت ملت ایران کان لم یکن محسوب است

۳- در اختلاف بین شرکت سابق و دولت ایران دولت انگلستان بعنوان دولت عنوانی برای مداخله ندارد چون دولت ایران بایک شرکت خصوصی طرف است و اگر اختلافی و دعوائی پدید آمد مرجع صلاحیت دار محاکم داخله و طرفین دعوی دولت ایران و شرکت می تواند باشند نه دولت انگلیس

۴- در عین مسلم بودن این مراتب هیئت مختلط علاقه داشت کار بهره برداری در مدت مذاکرات نتواند و هر نوع اهتمام بعمل آید تا کارمندان و کارگران و کارشناسان خارجی برسر کار خود بنمانند حتی باین نظر مورد تشویق واقع شوند نیز بعد از وضع ید بناسیسات شرکت تا آنجا که مخالف با قانون ملی شدن نباشد مقررات شرکت سابق کماکان مرهمی و مجری گردد چنانکه این تصمیم در مواد ششگانه و چهار گانه مزبور در فوق هم منسک است

۵- هیئت مدیره موقت باید ترتیبی فراهم نماید که در توزیع داخله خللی وارد نیابد در باب ماده سوم مواد چهار گانه توضیحاً گفته می شود که در بدو مذاکرات مربوط

۶- هیئت مدیره موقت باید ترتیبی فراهم نماید که در توزیع داخله خللی وارد نیابد در باب ماده سوم مواد چهار گانه توضیحاً گفته می شود که در بدو مذاکرات مربوط

۷- هیئت مدیره موقت باید ترتیبی فراهم نماید که در توزیع داخله خللی وارد نیابد در باب ماده سوم مواد چهار گانه توضیحاً گفته می شود که در بدو مذاکرات مربوط

شرکت سابق درصدد شکایت از ایران در محاکم بین المللی و تقاضای حکمیت هستند مؤید این قول نامه مورخ ۱۷ اردیبهشت ماه هرکت سابق بوزارت دارائی و تذکاریه ای بود که در ۲۶ اردیبهشت ماه از طرف دولت انگلستان توسط سفیر کبیر ایران در لندن مقرون بهمین مضامین و با استناد بقرار داد غیر نافذ ۱۹۳۳ داده شد و مورد مدله هیئت مختلط واقع گشت و جواب مفصل تهیه شد ولی چون در عین حال صحبت آمدن هیئتی از طرف شرکت سابق برای مذاکرات بمان آمد دولت بامید پیدا شدن راه تفاهم از استمهال در خروستان جواب خودداری نمود

در همین تاریخ بیانیه ای نیز از طرف وزارت خارجه کشورهای متحده امریکا در جراید انتشار یافت که طرفین را دعوت بپذاکرات و حل اختلافات میکرد این پیام هم مورد مطالعه کامل هیئت مختلط واقع گشت و در جوابی که توسط وزارت خارجه در سیام اردی بهشت ماه داده شد آمال ملی ایران و قانون ملی شدن نفت و انتظارات ملت ایران از ملت آزاد بخواد امریکا توضیح گردید

در خلال این احوال چون لازم بود هیئت مدیره موقت برای اجرای عمل خلع ید از شرکت بست مأموریت حرکت نمایند جناب آقای وزیر دارائی در ملاقاتی که روز چهارشنبه ۸ خرداد با نماینده شرکت نمود مقاصد دولت را در اجرای قانون ابلاغ و ضرب الاجلی برای جلب نظر آن شرکت تعیین کرد و این مذاکرات منجر بحاضر شدن شرکت باهزام یک هیئت نمایندگی برای مذاکرات گردید در این بین هیئت مدیره موقت در تاریخ ۱۵ خرداد دوسه روز بعد هیئت نظارت برای عمل وظائف خود باهواز حرکت کردند

ضمناً برای اینکه در مقاصد ملت ایران سوء تفاهم روی نهد و انتشارات و اخبار گوناگون خارجی موجب انحراف افکار نگردد مصاحبه ای از طرف رئیس هیئت مختلط در تاریخ دوم خرداد ماه با مطبوعات بعمل آمد و مطالب مربوط به مقاصد مشروع ملی ایران ورد اسناد صادره غیرقانونی اموال متعلق بشرکت سابق و وظائف هیئت مختلط و نبودن خصومت بین دولتین ایران و انگلیس و اهتمام ایران بعد اهلاهی بهره برداری و استفاده از کارمندان خارجی هرکت سابق و حاضر بودن ایران بفروش نفت بخیریداران سابق و نظایر این مطالب باتمام وضوح بیان شد بلافاصله جناب آقای نخست وزیر هم آمال ملی ایران را در مصاحبه ای دیگر بیان و

مخصوصاً بوضوح تفروفاقه در ایران جلب توجه خاص کردند و حق مسلم ایران را در ملی کردن نفت و نظر دولت را نسبت با استفاده از کارمندان خارجی و فراهم آوردن وسائل تشویق آنان یکبار دیگر تصریح فرمودند

بالاخره شرکت سابق حاضر شد هیئتی برای مذاکره بادولت ایران بتهران گسیل داد و هیئتی تحت ریاست آقای جکسن روز ۲۰ خرداد ماه وارد تهران و از فردای آنروز مذاکرات بین طرفین شروع شد و روز سه شنبه ۲۸ خرداد ماه پیشنهادهای شرکت بواسطه هیئت مزبور تقدیم شد ولی پیشنهادهای مذکور از طرف هیئت نمایندگان دولت قابل قبول و قابل تالیف با قوانین ملی شدن تشخیص داده نشد و چون شرط ادامه مذاکرات قبول شدن قوانین ملی شدن قرار داده شده بود بحکم ضرورت همان شب مذاکرات قطع و دو روز بعد نمایندگان شرکت از تهران حرکت کردند

بعجرت انتطاع مذاکرات هیئت مدیره موقت که ۱۵ خرداد ماه باهواز حرکت کرده بودند از طرف دولت مأمور شدند خلع ید را که شروع کرده بودند مطابق تکمیل کنتور هیئت مدیره با نظارت نمایندگان هیئت مختلط عملیات مقدماتی ذیل را انجام دادند :

۱- هیئت مدیره موقت بمسارت مرکزی شرکت در خر مشهر انتقال یافته بود زمام امور را بدست گرفت

۲- بمدیران و کارکنان شرکت سابق اخطار شد تحت اوامر هیئت موقت کار خود را ادامه دهند

۳- مهندسین ایرانی که به همراهی هیئت اعزام شده بودند بوظائف خود در دستگانه نفت گذاشته شدند

۴- بخیریداران نفت در تعقیب اعلان قبل اخطار شد تقاضای خود را به هیئت مدیره موقت تسلیم دارند و در مقابل نفتی که بکشتی ها بارگیری می شود بشرکت ملی نفت ایران رسیده بدهند

۵- با دارم گمرکات دستورهای لازم داده شد

۶- بکارشناسان و کارمندان و کارگران خارجی اخطار شد کار و خدمت خود را ادامه دهند و بدانند در اینصورت مشمول هر گونه حقوق و مزایا خواهند بود

۷- بکلیه کارمندان و کارگران ایرانی اخطار شد نسبت بخارجیان نهایت مهر و محبت را اجرا دارند

۸- کلیه درآمد حاصله از فروش

نفت شرکت ملی ایران بحساب مخصوص در بانک ملی ایران و شعبات آن گذاشته شد

هیئت مختلط وظیفه خود میدانند این موقع از هیئت محترم اهرامی بجناب واز مهندسین و مشاورین آنان که بانها بدیت و با وجود ناراحتی های فراوان بخدمات مهم خود ادامه دادند و مهندسیان قدر شناسی کند

با این مقدمات عمل خلع ید انجام شده ولی مدیران و کارکنان انگلیس بزمامداری هیئت مدیره ایرانی متعرض شدند و از آنطرف هم متصدیان حمل و نقل نفت برای خریداران سابق از دادن رسیدی که تقاضا میشد خودداری کردند و بالضرورت عملیات بهره برداری نفت دچار اختلال و وقفه شد

در نتیجه این پیش آمد و بمنظور روشن کردن اوضاع و دادن گزارش دوتن از اعضاء هیئت نظارت یعنی آقایان دکتتر متین دقتری و اردلان در تاریخ ۱۲ تیرماه از جنوب بر کر آمدند و توضیحات لازم را دادند و در باب تکمیل خلع ید و پیش بینی های مقتضی از آن جمله تأمین کار و زندگی کارگرانی که بواسطه خوابیدن تدریجی کار در مؤسسات نفت واقع شدند بود مذاکرات و مشاورات بعمل آمد و هر یک از آقایان اردلان و دکتتر متین دقتری در مجلس شورای ملی و مجلس سنا گزارش دادند در این اثناء هیئت مختلط بازرگانی بدولت پیشنهاد نمود اهتمام مجدد برای نگاهداشتن و تشویق کارکنان خارجی بعمل آید و در موضوع تسهیل حمل نفت بخارج کوشش شود و دولت برای اطلاع عمومی در داخله و خارجه مجدداً اعلام دارد که ایران باتمام قوا مایل بادامه کار بهره برداری نفت است و با کمال حسن نیت حاضر است کارکنان خارجی را با کلیه مزایا نگاهداری کند

در این ضمن هیئت مشغول مطالعه در باب شکایات مجدد دولت انگلستان بدادگاه بین المللی بعنوان اقدامات تأمینی و حفظ جریان بهره برداری در جنوب به مطالعات لازم پرداخت و با وجود فرصت بسیار کوتاهی که از طرف دادگاه داده شده و مقرر شده بود بعد از پنج روز یعنی در تاریخ نهم تیرماه محاکمه بعمل آید هیئت مختلط نظر خود را در باب عدم صلاحیت دادگاه برای مداخله در اختلاف بین دولت و یک شرکت خصوصی یکبار دیگر بدولت اعلام سکرد و جواب مفصلی روی این اساس در حدود وقت بسیار محدود از

نفت شرکت ملی ایران بحساب مخصوص در بانک ملی ایران و شعبات آن گذاشته شد

هیئت مختلط وظیفه خود میدانند این موقع از هیئت محترم اهرامی بجناب واز مهندسین و مشاورین آنان که بانها بدیت و با وجود ناراحتی های فراوان بخدمات مهم خود ادامه دادند و مهندسیان قدر شناسی کند

با این مقدمات عمل خلع ید انجام شده ولی مدیران و کارکنان انگلیس بزمامداری هیئت مدیره ایرانی متعرض شدند و از آنطرف هم متصدیان حمل و نقل نفت برای خریداران سابق از دادن رسیدی که تقاضا میشد خودداری کردند و بالضرورت عملیات بهره برداری نفت دچار اختلال و وقفه شد

در نتیجه این پیش آمد و بمنظور روشن کردن اوضاع و دادن گزارش دوتن از اعضاء هیئت نظارت یعنی آقایان دکتتر متین دقتری و اردلان در تاریخ ۱۲ تیرماه از جنوب بر کر آمدند و توضیحات لازم را دادند و در باب تکمیل خلع ید و پیش بینی های مقتضی از آن جمله تأمین کار و زندگی کارگرانی که بواسطه خوابیدن تدریجی کار در مؤسسات نفت واقع شدند بود مذاکرات و مشاورات بعمل آمد و هر یک از آقایان اردلان و دکتتر متین دقتری در مجلس شورای ملی و مجلس سنا گزارش دادند در این اثناء هیئت مختلط بازرگانی بدولت پیشنهاد نمود اهتمام مجدد برای نگاهداشتن و تشویق کارکنان خارجی بعمل آید و در موضوع تسهیل حمل نفت بخارج کوشش شود و دولت برای اطلاع عمومی در داخله و خارجه مجدداً اعلام دارد که ایران باتمام قوا مایل بادامه کار بهره برداری نفت است و با کمال حسن نیت حاضر است کارکنان خارجی را با کلیه مزایا نگاهداری کند

در این ضمن هیئت مشغول مطالعه در باب شکایات مجدد دولت انگلستان بدادگاه بین المللی بعنوان اقدامات تأمینی و حفظ جریان بهره برداری در جنوب به مطالعات لازم پرداخت و با وجود فرصت بسیار کوتاهی که از طرف دادگاه داده شده و مقرر شده بود بعد از پنج روز یعنی در تاریخ نهم تیرماه محاکمه بعمل آید هیئت مختلط نظر خود را در باب عدم صلاحیت دادگاه برای مداخله در اختلاف بین دولت و یک شرکت خصوصی یکبار دیگر بدولت اعلام سکرد و جواب مفصلی روی این اساس در حدود وقت بسیار محدود از

نفت شرکت ملی ایران بحساب مخصوص در بانک ملی ایران و شعبات آن گذاشته شد

هیئت مختلط وظیفه خود میدانند این موقع از هیئت محترم اهرامی بجناب واز مهندسین و مشاورین آنان که بانها بدیت و با وجود ناراحتی های فراوان بخدمات مهم خود ادامه دادند و مهندسیان قدر شناسی کند

طرف دولت تهیه و توسط جناب آقای دکتر شایگان در ۸ تیرماه بلاهه ارسال شد و چون دادگاه قبل از تعیین صلاحیت خود در تاریخ سیزده تیرماه قرار صادر کرد و در آن قرار داده وضع قبل از خلع بد شرکت سابق را پیشنهاد نمود و این امر بالطبع با قانون ملی شدن نفت مغایف و اجرائی آن غیرمقدور بود بعد از مطالعات لازم تصمیم اتخاذ شد که قرارداد گاه رد شود و دولت ایران از مشمولیت فقره دوم ماده ۳۳ اساسنامه

دادگاه بین الملل راجع بقضایات اجباری کناره گیرد این تصمیم اجرا شد. و عیناً توسط وزارت خارجه با اطلاع آقای تریگولی دبیر کل ملل متحد رسید در ضمن دولت دستور داد برای مخابرات اهواز هم هیئت رئیسه ایرانی تعیین شود و در باب نفت کرمانشاه و توزیع داخله بعد از مشاوره در هیئت مختلط آقای مهندس بلائی با دستورهای لازم از طرف دولت بکرمانشاه اعزام شد و آقای مهندس شقایق بعنوان ناظر مالی شرکت ملی نفت ایران در رأس توزیع داخله در مرکز منصوب شدند و مطابق اصل قبول شده مقرر شد در این امر هم از کارمندان شرکت سابق استفاده شود

بلافاصله بعد از ارسال جواب رد قرار دادگاه و اجرای تصمیم دولت پیامی دوستانه از حضرت رئیس جمهوری آمریکا که پیام دومی ایشان بود در همان تاریخ یعنی ۱۷ تیرماه بعنوان جناب آقای نخست وزیر رسید قسمت اول آن که مربوط بقرار دادگاه بود بواسطه دیر رسیدن پیام منتفی بود ولی قسمت دوم پیام که علاقه دولت و ملت آمریکا نسبت بمنافع ایران نشان میداد و پیشنهاد شده بود در صورت موافقت دولت ایران یکی از دوستان و مشاوران رئیس جمهوری که از رجال نامی و بصیر آمریکاست یعنی جناب آقای هرین برای مشاوره و کمک در حل اختلاف فیما بین دولت و شرکت بطور غیررسمی و بطریق دوستانه به تهران بیایند چون حسن نیت آمریکائی ها نسبت بایران همواره در

گذشته و حال بشدت رسیده است بعلاوه دولت ایران شرط ملی شدن نفت و تحقق آمال ملی از هیچگونه اقدام در راه حل اختلاف امتناع نداشته و ندارد پیشنهاد صادقانه رئیس جمهوری را حسن تلقی کرد و هیئت مختلط هم بعد از ملاحظه جواب امر این عمل را سودمند تشخیص داده لذا در پیام جوابیه صمیمانه و دوستانه ای که جناب آقای نخست وزیر روز ۲۰ تیرماه بحضرت رئیس جمهوری آمریکا فرستاد آمدن آقای هرین را بتهران برای کمک و مشاوره لازم و نیز بمنظور مطالعه در اوضاع اقتصادی ایران حسن استقبال نمود و در نتیجه آقای هرین از آمریکا حرکت و صبح ۲۳ تیرماه وارد تهران شد بلافاصله پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاه شرفیاب شدند و بعد از جناب آقای نخست وزیر ملاقات کردند پس از مبادله نظریات کلی حاضر بودن خود را برای شروع بکار اعلام داشتند

هیئت مختلط که اهمیت زیادی بآمدن و مشاوره و کمک جناب آقای هرین قائل است بنا بقصد خود و صلاح دید دولت بیدرنگ چهار نفر از اعضای خود یعنی آقایان دکتر شایگان و دکتر شفق و صالح و دکتر متین دفتری را برای ملاقات و مذاکره های مشورتی بامعظم له انتخاب و تعیین کرد و این سو کمیسیون چهارگانه بلافاصله با آقای هرین تعیین وقت و ملاقات نمود و اصول مذاکرات در قضیه اختلاف بین دولت و شرکت آغاز شد

تا کنون پنج جلسه در صاحبقرانیه انعقاد یافته و در مطالب مختلف مذاکرات بعمل آمده است

هیئت لازم میدانند اظهار دارد که سو کمیسیون در شخص آقای هرین صداقت و خیرخواهی و بصیرت و علاقه خاص قابل تقدیری تشخیص داده و در نتیجه این ملاقاتها عقیده پیدا کرده است که معظم له نسبت بمنافع حیاتی و حق حاکمیت ملت ایران علاقه قلبی دارند و با کمال حسن نیت میکوشد اختلاف فیما بین با حسن وجه مرتفع گردد

که نه حق از حقوق مشروع ملت ایران ضایع گردد و نه اختلافات ادامه یابد و در ضمن رفع اختلاف با شرکت سابق روابط دوستی بین دولتین ایران و انگلستان هم تأیید و تشدید گردد

هم اکنون که آقای هرین تازه از مسافرت سه روزه خود بلندن باز بتهران برگشته است امیدواری زیاد هست که با موافقت و قبول رسمی و علنی دولت انگلستان با اصل ملی شدن نفت ایران مطابق فورمولی که با آقای هرین تسلیم شده بود و با آمدن هیئت جدیدی از انگلستان بمنظور تجدید مذاکرات مشکلات فعلی برطرف خواهد شد و ملت ایران بارفاه و آزادی زندگانی فردی و اجتماعی خود را ادامه خواهد داد (صحیح است انشاء الله)

درخاتمه چنانکه ملاحظه می فرمایند با این که در تمام این مدت هیئت مختلط ساعتی فراغت و راحت نداشته و مدام مشغول ادای وظائف مرجوعه بوده است هنوز از وظائف خطیری که قانون بآن محول کرده تنها در قسمتی موفق شده و بجهت ضرورت مساعی عمده را صرف مدلول ماده ۲ یعنی موضوع خلع ید که تحقق مواد دیگر منوط به تحقق آن است نموده و در ضمن اساسنامه شرکت ملی نفت ایران و آئین نامه اعزام معصلین ایرانی را برای فرا گرفتن رشته های مختلف مربوط بصناعت نفت با همکاری اعلان تهیه کرده است

هنوز وظائف عمده مانند نظارت در رسیدگی دعاوی طرفین و حساب شرکت از تاریخ ۲۹ اسفندماه ۱۳۲۹ باین طرف و بهره برداری و مسائل دیگر مرتبط با این موضوع ها که ممکن است پیش بیاید باقی مانده نیز مقتضی است هیئت در مذاکراتیکه فعلاً در جریان است وظیفه نظارت خود را انجام دهد

کلیه مسائل فوق باید در موقع خود بیدرنگ مورد توجه و مطالعه هیئت قرار

گیرد بنابراین هیئت مختلط لازم میدانند بموجب ماده ۹ قانون ۳ ماه دیگر تمدید تقاضا نمایند تا بتوانند بکارهای خطیر و وظایف سنگین خود ادامه بدهند و بعون الله تعالی با رو سفیدی و سر بلندی از عهده آن بر آید

در ضمن تذکر می دهد که در جلسه اخیر هیئت یعنی روز چهارشنبه ۹ مرداد ماه آقایان دکتر رضا زاده شفق بعنوان مخبر هیئت در مجلس سنا و دکتر عبدالمعظمی بعنوان مخبر در مجلس شورای ملی انتخاب و تعیین شدند

رئیس - این گزارش بر طبق ماده ۹ قانون اجرای ملی شدن صنعت نفت به کمیسیون نفت رجوع می شود و بعد هم طبع و نشر می شود و با اطلاع آقایان میرسد و اگر بحثی در مجلس لازم شد بسته به نظر آقایان و رأی نمایندگان است

امامی اهری - این قسمت را هم جناب آقای رئیس قید بفرمائید که زحمات هیئت مختلط هم مورد تشکر است

(۴ - ختم جلسه بعنوان تنفس)

رئیس - در جلسه پیش نسبت بقرضه ملی پیشنهاد کفایت مذاکرات شد و مذاکرات آنهم بعمل آمد و اعلام رأی شد حالا باید رأی گرفته شود

شوشتی - جناب آقای رئیس گویا همه برای رأی کافی نیست تنفس بفرمائید

رئیس - همایش نطقهای قبل از دستور میشود و بکار اصلی نمیرسیم

پیراسته - آقایان توجه بفرمائید کی ها توی جلسه نیستند ماها هستیم ببینید کی ها نیستند

رئیس - فعلا عده برای اخذ رأی کافی نیست من تنفس می دهم که جلسه آینده دیگر نطق قبل از دستور نداشته باشد تا اول وقت بکارها برسیم

(مجلس مقارن ظهر بعنوان تنفس تعطیل شد)

رئیس مجلس شورای ملی - رضا حکمت